

Wyrok z dnia 17 grudnia 2001 r.

I PKN 747/00

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Katarzyna Gonera, Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 2001 r. sprawy z powództwa Jana K. przeciwko Zakładowi Energetyki Ciepłej Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S. i Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej w S. w upadłości o ustalenie istnienia stosunku pracy i wynagrodzenie, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnobrzegu z dnia 5 kwietnia 2000 r. [...]

1) o d d a l i ł kasację;

2) zasądził na rzecz powoda od strony pozwanej kwotę 750 zł (słownie zł: siedemset pięćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Staszowie, wyrokiem z dnia 30 września 1999 r. [...] wydanym po trzykrotnym rozpoznaniu sprawy, oddalił powództwo Jana K. przeciwko Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej w S. - w upadłości oraz Zakładowi Energetyki Ciepłej - Spółce z o.o. w S. o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia umowy o pracę dokonanego przez pozwaną Przedsiębiorstwo oraz o ustalenie, że stosunek pracy łączy go z pozwaną Spółką, w którą zostało przekształcone to Przedsiębiorstwo. W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy powołał się na poniższe ustalenia faktyczne.

Powód Jan K. został od dnia 3 marca 1981 r. zatrudniony w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w T. - Oddział Energetyki Ciepłej w S.W. na stanowisku kierowcy, przy czym pracę świadczył w Zakładzie nr 3 w S., będącym jednostką organizacyjną wymienionego Przedsiębiorstwa. Zarządzeniem Wojewody T. z dnia 28 października 1991 r. zostało z dniem 1 stycznia 1992 r. na bazie wspomnianego Zakładu nr 3 utworzone państwowe przedsiębiorstwo uży-

teczności publicznej pod nazwą Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w S. Wojewoda T., jako jego organ założycielski, przekazał nieodpłatnie to Przedsiębiorstwo z dniem 2 stycznia 1992 r. na własność Gminy S.

Rada Miejska w S. w dniu 12 czerwca 1997 r., działając między innymi na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 1997 r. Nr 9, poz. 43) powzięła uchwałę w sprawie sposobu i formy prowadzenia gospodarki komunalnej dotyczącej bieżącego i nieprzerwanego zaspokajania potrzeb ludności w zakresie ciepłownictwa. Zgodnie z uchwałą miała to być spółka prawa handlowego, więc w tym celu Rada Miejska zdecydowała o utworzeniu przez Gminę jednoosobowej Spółki z o.o. pod firmą ZEC w S. Swoje udziały w Spółce Gmina miała pokryć wkładem niepieniężnym w postaci mienia komunalnego umożliwiającego świadczenie usług ciepłowniczych. Powołaną uchwałą Rada Miejska uchyliła równocześnie swoją uchwałę z dnia 29 grudnia 1992 r. w sprawie wyboru organizacyjno-prawnej formy PEC w S., w której zdecydowała o przekształceniu PEC w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwałę z dnia 19 maja 1994 r. w sprawie przekształcenia PEC w S., zobowiązującej Zarząd Miasta do niezwłocznego przystąpienia do działań przekształcających PEC w Spółkę. W uchwale z dnia 19 czerwca 1997 r. Rada Miejska ustaliła wysokość kapitału planowanej Spółki na kwotę 4.316.700 zł., który miał być przez Gminę pokryty majątkiem komunalnym obejmującym grunty, budynki, budowle i maszyny według wykazów stanowiących załącznik nr 1 i 2. Aktem założycielskim z dnia 24 czerwca 1997 r. Gmina S., jako jedyny wspólnik, utworzyła Spółkę pod firmą Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w S. Przedmiotem działalności Spółki miały być produkcja, sprzedaż i dostarczanie energii ciepłej. W dniu 1 lipca 1997 r. Sąd Rejonowy w Tarnobrzegu zarządził wpisanie Spółki do rejestru handlowego, przy czym na stanowisku prezesa jej zarządu wpisano Ryszarda S.

W dniu 30 czerwca 1997 r. Ryszard S. - zarządca komisaryczny Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w S. skierował do 50 jego pracowników pisma informujące, że w związku z powstaniem na bazie majątku Gminy S. nowej Spółki zostają przez nią przejęci do pracy, przy czym umowy o pracę będą sporządzone przez nowy zakład. Z powołaniem się na treść art. 23¹ § 4 KP pouczył równocześnie zainteresowanych, że w okresie miesiąca od zawiadomienia o przejęciu mogą stosunek pracy rozwiązać za siedmiodniowym uprzedzeniem. Ze wszystkimi wspomnianymi osobami zostały przez zarząd Spółki od dnia 1 lipca 1997 r. zawarte umowy o pracę. Przy wy-

borze 50 spośród ogółem 65 osób zatrudnionych wcześniej w Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej kierowano się ich kwalifikacjami zawodowymi, sytuacją rodzinną i majątkową, a także zapotrzebowaniem na pracę danego rodzaju. Z dwóch kierowców zatrudnionych w Przedsiębiorstwie, do Spółki przejęto Zdzisława T., rezygnując z powoda, obok którego w Przedsiębiorstwie pozostało 14 osób.

W dniu 20 czerwca 1997 r. do Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu wpłynął wniosek zarządcy komisarycznego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w S. o ogłoszenie jego upadłości z powodu trwałego zaprzestania płacenia długów. Do tego żądania dołączono uchwałę Rady Miejskiej w S. z dnia 12 czerwca 1997 r. w przedmiocie zgłoszenia wniosku o upadłość Przedsiębiorstwa. W uchwale zobowiązano też Zarząd Miasta do wydzielenia z zasobów Przedsiębiorstwa majątku będącego jego własnością oraz majątku należącego do Gminy. Do wniosku o upadłość dołączono wykaz środków trwałych pozostających własnością Przedsiębiorstwa. Sąd Rejonowy-Sąd Gospodarczy w Tarnobrzegu postanowieniem z dnia 10 lipca 1997 r. ogłosił upadłość Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w S., wyznaczając Zbigniewa Z. na syndyka masy upadłości.

Syndyk pismem z dnia 30 lipca 1997 r., powołując się na przepis art. 7a w związku z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (...) (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.), zawiadomił powoda o zamiarze rozwiązania z nim z dniem 1 sierpnia 1997 r. umowy o pracę bez wypowiedzenia pod warunkiem niezgłoszenia sprzeciwu w terminie 5 dni. Powód zgłosił sprzeciw, podnosząc w nim, że Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej nie uległo faktycznie likwidacji, tylko na bazie majątku Gminy przekształciło się w Spółkę, więc powinien być do niej przekazany w trybie art. 23¹ KP.

Sąd Rejonowy uznał, że w okolicznościach sprawy nie doszło do przejścia Przedsiębiorstwa na Spółkę, więc powód nie stał się ex lege jej pracownikiem. Tezy tej nie podważa fakt, że z chwilą powstania Spółki, co stało się 1 lipca 1997 r., przejęła ona dotychczasowe zadania Przedsiębiorstwa w zakresie produkcji, sprzedaży i dostarczania energii ciepłej. To samo odnosi się do faktu zatrudnienia przez Spółkę z dniem 1 lipca 1997 r. większości pracowników Przedsiębiorstwa, jak też wykorzystania w statutowej działalności Spółki wszystkich budynków, budowli, urządzeń i narzędzi, służących uprzednio tym samym celom w Przedsiębiorstwie. Przepis art. 23¹ KP ma zastosowanie do przejścia zakładu pracy w znaczeniu przedmiotowym, a

więc nie tylko ogółu zadań gospodarczych, ale przede wszystkim wszystkich składników majątkowych. Tymczasem własny majątek Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w S., obejmujący wyłącznie rzeczy ruchome, wszedł po ogłoszeniu upadłości tego podmiotu gospodarczego w skład jego masy upadłościowej. Składniki te w trakcie trwającego postępowania upadłościowego ulegną sprzedaży w celu uzyskania środków na zaspokojenie wierzycieli upadłego Przedsiębiorstwa. Z załączników do aktu założycielskiego Spółki wynika natomiast, że wymienione w nich nieruchomości i budynki oraz rzeczy ruchome, z których to składników żaden nie został zawarty w wykazie dołączonym do wniosku o ogłoszenie upadłości Przedsiębiorstwa, zostały wniesione jako aport przez Gminę jako ich właściciela. To prawo własności wypływa z decyzji Wojewody Tarnobrzeskiego z dnia 30 grudnia 1991 r. o nieodpłatnym przekazaniu Gminie z dniem 2 stycznia 1992 r. przedsiębiorstwa użyteczności publicznej pod nazwą Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w S. Na rzecz tego Przedsiębiorstwa Gmina nie ustanowiła prawa wieczystego użytkowania gruntów, ani nie przekazała mu własności budynków i budowli posadowionych na tych gruntach. Uchwała Rady Miejskiej w S. z dnia 12 czerwca 1997 r. powołuje się na art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o gospodarce komunalnej, zgodnie z którym to przepisem organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego decydują o wyborze sposobu prowadzenia i form gospodarki komunalnej. W niniejszej sprawie nie znajdują zastosowania postanowienia art. 14 i 19 tej ustawy, na które powoływał się powód. Pierwszy z tych przepisów stanowi, że przedsiębiorstwa komunalne, w stosunku do których rada gminy do dnia 30 czerwca 1997 r. nie postanowiła o wyborze organizacyjno-prawnej formy lub o ich prywatyzacji ulegają z mocy prawa z dniem 1 lipca 1997 r. przekształceniu w jednoosobową spółkę gminy, a spółka wstępuje we wszystkie stosunki prawne, których przedmiotem było przedsiębiorstwo komunalne, bez względu na charakter prawny tych stosunków. Natomiast przepis art. 19 ustawy stanowi, że pracownicy przedsiębiorstwa komunalnego przekształconego w spółkę stają się z mocy prawa jej pracownikami.

Spółka jako zakład pracy nowo utworzony z dniem 1 lipca 1997 r. mogła zatem według swego wyboru zatrudnić pracowników, nie wyłączając tych, którzy wcześniej pracowali w Przedsiębiorstwie. Ci zaś, którzy nie znaleźli zatrudnienia w Spółce pozostali nadal pracownikami Przedsiębiorstwa. Jednakże syndyk zasadnie rozwiązał z nimi umowy o pracę na podstawie art. 7a ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. W takiej sytuacji powód, który był członkiem komisji zakładowej NSZZ „Solidarność” nie

korzystał z ochrony trwałości stosunku pracy ustanowionej w art. 32 ustawy o związkach zawodowych, co jasno wynika z art. 41¹ KP.

W uwzględnieniu apelacji wniesionej przez powoda, Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2000 r. [...] zmienił zaskarżony wyrok w stosunku do pozwanej Spółki, ustalając, że od dnia 1 lipca 1997 r. jest pracodawcą powoda oraz zasądzać od niej kwotę 11.036 zł. tytułem wynagrodzenia za okres pozostawania w gotowości do świadczenia pracy. Sąd Okręgowy oddalił natomiast apelację wobec pozwanego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej - w upadłości. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy uznał, że okoliczności faktyczne przedmiotowej sprawy mieszczą się w zakresie zastosowania art. 23¹ § 1 KP. W myśl utrwalonych poglądów doktryny i judykatury do przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę może dojść na skutek różnych zdarzeń faktycznych i prawnych, nie wyłączając umowy dzierżawy lub innej podobnej umowy, gdyż wystarczy aby pracodawca był użytkownikiem składników danego zakładu i nie musi być ich właścicielem. Tymczasem pozwana Spółka faktycznie przejęła i wykorzystuje do prowadzenia swej działalności gros składników majątkowych użytkowanych uprzednio przez Przedsiębiorstwo. Na rozprawie apelacyjnej prezes zarządu pozwanej Spółki przyznał zresztą, że niemal wszystkie składniki sieciowe (instalacje ciepłownicze, węzły ciepłownicze) objęte masą upadłości są od 1 lipca 1997 r. w użytkowaniu Spółki na podstawie umowy dzierżawy zawartej z syndykiem masy upadłości. Aktualnie Spółka złożyła też syndykowi ofertę zakupu przedmiotowych instalacji ciepłowniczych. Wobec tego Spółka z dniem 1 lipca 1997 r. stała się z mocy prawa pracodawcą pracowników przedsiębiorstwa, w tym powoda. Wypowiedzenie mu przez syndyka umowy o pracę z zastosowaniem skróconego okresu wypowiedzenia w dniu 27 sierpnia 1997 r. było zatem bezprzedmiotowe i nie mogło wywołać żadnych skutków prawnych. Za usprawiedliwione trzeba więc uznać równoczesne żądanie powoda co do wynagrodzenia za czas pozostawania w gotowości do świadczenia pracy w okresie od dnia 1 listopada 1998 r. (art. 81 § 1 KP). Z tego tytułu Sąd Okręgowy zasądził powodowi kwotę 11.036 zł.

Kasację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zarzucając naruszenie „art. 23¹ KP przez błąd w subsumcji, a więc błąd w podciągnięciu stanu faktycznego sprawy, związanego z utworzeniem na bazie majątku gminy S. przedsiębiorstwa pod nazwą „Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o. o. w S.” pod stan faktyczny zawarty we wskazanej normie prawnej”, jak też pogwałcenie - mające istotny wpływ

na wynik sprawy - „art. 233 § 1 KPC poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów przez przyjęcie, że przeprowadzone postępowanie dowodowe wskazuje, iż nastąpiło przejście zakładu pracy w znaczeniu przedmiotowym na nowego pracodawcę, to jest Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o. o. w S.”. Na tej podstawie skarżąca domagała się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, względnie zmiany tego wyroku i oddalenia powództwa, przy zasądzeniu w obu wypadkach kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych. W uzasadnieniu kasacji podniesiono, że Gmina S. powołała do życia nowy podmiot gospodarczy (spółkę z o.o.) na bazie własnego majątku, który pozostawał wcześniej w posiadaniu Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w S., ale który został wyłączony z tego przedsiębiorstwa przed jego upadłością, ogłoszoną po utworzeniu pozwanej Spółki i jej wpisaniu do rejestru handlowego. Instalacja ciepłownicza i węzły ciepłe zostały rzeczywiście wydierżawione przez Spółkę, ale nie nastąpiło to od dnia 1 lipca 1997 r. jak - z naruszeniem art. 233 § 1 KPC - ustalił Sąd Okręgowy, ale od dnia 1 sierpnia 1997 r. na podstawie umowy dzierżawy zawartej w dniu 26 września 1997 r., a poza tym dotyczyło majątku, który nie był niezbędny zarówno Przedsiębiorstwu, jak też Spółce do prowadzenia jej statutowej działalności. Innymi słowy, Spółka nie powstała z przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego w Spółkę prawa handlowego, jak to faktycznie przyjął Sąd drugiej instancji, lecz była nowym podmiotem, powołanym do życia zanim Przedsiębiorstwo postawiono w stan upadłości.

W odpowiedzi na kasację strona powodowa domagała się jej oddalenia i zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu odpowiedzi twierdzi się w szczególności, że Zakład Energetyki Ciepłej - Spółka z o.o. w S. została powołana na bazie majątkowych składników Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej zanim doszło do ogłoszenia jego upadłości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja podlega oddaleniu, gdyż jej podstawy nie są usprawiedliwione. W pierwszej kolejności chybiony jest procesowy zarzut naruszenia art. 233 § 1 KPC, co zdaniem skarżącej miało się wyrazić w ustaleniu niezgodnie z zebrany materiałem dowodowym, że na podstawie umowy dzierżawy z syndykiem masy upadłości Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w S. użytkowała od dnia 1 lipca 1997 r. instala-

cję ciepłowniczą i węzły ciepłownicze, gdy tymczasem wspomniana umowa dzierżawy została zawarta w dniu 26 września i wiązała strony od dnia 1 sierpnia 1997 r. Z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika jednak *expressis verbis* tylko ustalenie, że wspomniane składniki majątkowe pozostawały w faktycznej dyspozycji skarżącej Spółki od dnia 1 lipca 1997 r., a więc od daty jej wpisania do rejestru handlowego, niezależnie od tego, kiedy ten stan faktyczny (porozumienie ustne) został usankcjonowany pisemną umową dzierżawy z syndykiem masy upadłości.

Data zawarcia wspomnianej umowy nie miała zresztą znaczenia dla treści kwestionowanego rozstrzygnięcia. Możliwość dysponowania przez Spółkę instalacjami ciepłowniczymi i węzłami ciepłowniczymi była bowiem dla kwalifikacji prawnej stanu faktycznego niniejszej sprawy okolicznością o drugoplanowym znaczeniu. Sąd Okręgowy bardzo wyraźnie podkreślił, że „gros” (większość kluczowych) składników majątkowych, w oparciu o które swą statutową działalność prowadziło Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej, zostało przez Gminę wyodrębnione („wyjęte”) z jego zasobów i przekazane (wniesione) jako aport do nowo powstałej Spółki, a jedynie część mienia ruchomego, mająca dla tej działalności drugorzędną doniosłość, weszła formalnie w skład masy upadłościowej, choć od początku była również faktycznie używana przez Spółkę, co następnie zostało też potwierdzone pisemną umową dzierżawy. Innymi słowy, Sąd Okręgowy uznał, że przejście zakładu pracy, a przynajmniej jego przeważającej części, nadającej się do dalszego samodzielnego funkcjonowania, to znaczy realizowania swych statutowych zadań produkcji, sprzedaży i przekazywania energii ciepłej, doszło wskutek uchwał Rady Miejskiej w S. o wyodrębnieniu z PEC, a następnie wniesieniu jako aportu do nowo utworzonej Spółki mienia komunalnego obejmującego grunty, budynki, budowle i maszyny o wartości 4.316.700 zł oraz mające służyć realizacji tych samych celów społeczno-gospodarczych. W tym kontekście nie jest kwestią przypadku, iż Spółka „przejmując” do pracy 50 spośród ogółem 65 osób zatrudnionych w PEC zawiadomiła ich, że zgodnie z art. 23¹ § 4 KP mogą w terminie miesiąca od przejęcia rozwiązać stosunek pracy za siedmiodniowym uprzedzeniem. Od tego momentu dawne Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej z garstką pozostałych pracowników było jedynie namiastką dawnego zakładu pracy, czy ściślej rzecz ujmując - częścią tego zakładu, niezdolną do samodzielnego funkcjonowania i przeznaczoną do likwidacji w postępowaniu upadłościowym.

Subsumcja powyższych ustaleń pod normę prawną wyinterpretowaną z art. 23¹ § 1 KP nie budzi zatem zastrzeżeń. Oceny tej nie zmienia również chronologia

powołania nowej Spółki i ogłoszenie upadłości dotychczasowego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej, choć z takiej kolejności tych zdarzeń każda ze stron zdaje się - bez bliższego uzasadnienia swego stanowiska - wyprowadzać przeciwstawne konsekwencje. Wspomniana kolejność jest *prima facie* argumentem korzystnym dla strony powodowej, gdyż o przechodzeniu zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę można mówić przede wszystkim wtedy, gdy zakład istnieje jako pewna całość techniczno-organizacyjna. Inna sprawa, że nawet po ogłoszeniu upadłości przedsiębiorstwa komunalnego, w tym przedsiębiorstwa energetyki ciepłej, najłatwiej wyobrazić sobie zbycie go w całości lub w przeważającej części jakiemuś strategicznemu inwestorowi, przy zastosowaniu w odpowiedniej części art. 23¹ § 1 KP, skoro nie jest możliwe zaprzestanie zaspokajania potrzeb mieszkańców na energię ciepłą. Bliższa analiza tej kwestii nie jest jednak konieczna dla rozstrzygnięcia przedmiotowej kasacji.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji, przy czym o kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 98 KPC.

=====